

TRAO ĐỔI Ý KIẾN

VỀ CÁCH TIẾP CẬN KHOA HỌC ĐỐI VỚI KHÁI NIỆM “CÁCH MẠNG TRONG QUÂN SỰ”

VĂN ĐỨC THANH (*)

Trên cơ sở quan điểm mácxít về cách mạng và cách mạng xã hội, trong bài viết này, tác giả đã phân tích và đưa ra định nghĩa về cách mạng trong quân sự, làm rõ sự giống nhau và khác nhau giữa cách mạng trong quân sự với cách mạng xã hội trong các lĩnh vực khác của đời sống xã hội. Trong đó, tác giả đã tập trung phân tích sáu khía cạnh hay sáu nội dung cơ bản của khái niệm “cách mạng trong quân sự”.

Trong các tài liệu quân sự và chính trị đương đại, chúng ta thường gặp khái niệm “cuộc cách mạng trong quân sự” liên quan đến những thành tựu phát triển của cách mạng khoa học - công nghệ. Việc thừa nhận có sự biến đổi mang tính cách mạng trong quân sự trên thế giới hiện nay, cũng như luận giải mối liên quan giữa nó với tiến trình cách mạng và tiến bộ xã hội chung của nhân loại, đang là một trong những vấn đề lý luận nổi cộm, có liên quan đến việc hoạch định chiến lược quân sự - quốc phòng của các quốc gia dân tộc. Tuy nhiên, để nhìn nhận chính xác về thực chất cuộc cách mạng mới trong quân sự trên thế giới hiện nay nhằm có sự vận dụng một cách hiệu quả nhất trong phát triển lĩnh vực quân sự - quốc phòng của đất nước, trước hết cần có một phương pháp luận tiếp cận đúng đắn về khái niệm “cách mạng trong quân sự”, chỉ ra bản chất, vai trò, tiền đề, diễn tiến, đặc trưng và các kiểu loại cơ bản của nó. Điều đó cần phải dựa trên một cơ sở lý luận thực sự khoa học.

Để tiếp cận khái niệm “cách mạng trong

quân sự”, không thể bỏ qua những kiến giải về “cách mạng” và về “quân sự”, mặc dù “cách mạng trong quân sự” không phải là sự lắp ghép giữa hai khái niệm đó với nhau một cách cơ học. Điều này cần được làm rõ; bởi lẽ, trong thực tiễn phát triển lý luận hiện nay, có khá nhiều cách nhìn nhận khác nhau về phạm trù cách mạng và phạm trù quân sự, dẫn đến sự thiếu nhất quán trong nhìn nhận về cách mạng trong quân sự. Với phạm trù *cách mạng*, có tình trạng phân định thiếu tường minh giữa nó với các khái niệm liên quan như phát triển, tiến bộ, đổi mới... Với phạm trù *quân sự* cũng có tình trạng như vậy, chẳng hạn đồng nhất giữa quân sự với tư cách một dạng thức lao động xã hội và quân sự với tư cách một hoạt động chuyên biệt của lực lượng vũ trang; hoặc đồng nhất quân sự với lĩnh vực quốc phòng và an ninh của Nhà nước; thậm chí, đồng nhất quân sự với chiến tranh...

Về thuật ngữ *cách mạng*, theo nghĩa

(*) Phó giáo sư, tiến sĩ, Viện Khoa học xã hội nhân văn quân sự, Bộ Quốc phòng.

giản lược nhất, là *sự thay cũ đổi mới*. Cố nhiên, với tư cách một thuật ngữ khoa học thì cần có lý giải rõ nội hàm đầy đủ của nó. Chẳng hạn, thay cũ là thay những gì và thay bằng cách nào, đổi mới là đổi theo tiêu chí nào, phương thức thay đổi ra sao, trình độ thay đổi đến đâu, sự thay đổi ấy đem lại tác dụng gì cho tiến trình phát triển chung của lịch sử... Nếu không làm rõ những khía cạnh này thì chắc chắn sẽ không có đủ cơ sở lý luận để phân tích bản chất của cách mạng trong quân sự, dẫn đến sự quy giản một cách chủ quan và khiên cưỡng mọi sự biến đổi trong quân sự vào phạm trù “cách mạng trong quân sự”. Những bước thay đổi về chất của sự vật, hiện tượng theo chiều hướng phát triển đi lên diễn ra cả trong tự nhiên, xã hội lẫn trong tư tưởng, tư duy, đời sống tinh thần của con người, nhưng không phải bất cứ sự biến đổi về chất nào cũng thuộc phạm trù cách mạng. Trong tự nhiên có cả trạng thái tiến triển, tiến hoá và trạng thái đột biến; cũng như trong xã hội có cả động thái tiến bộ và động thái cách mạng. Nhưng, *một mặt*, tiến hoá tự nhiên hoặc tiến bộ xã hội chỉ biểu đạt khuynh hướng tích cực của mọi sự biến đổi nói chung, còn đột biến trong tự nhiên và cách mạng trong xã hội nhất thiết phải mang dấu hiệu những biến đổi làm *thay đổi hẳn về chất* của một quá trình lịch sử - tự nhiên hay một thể chế xã hội. *Mặt khác*, tiến hoá tự nhiên hoặc tiến bộ xã hội thuần tuý được dùng để chỉ quá trình phát triển tiệm tiến, tuần tự, dần dần với những biến đổi cục bộ, có thể coi như sự biến chuyển dần về lượng; còn với đột biến trong tự nhiên hoặc cách mạng trong xã hội thì phải là

bước nhảy vọt về chất, khi quá trình tích lũy các sự biến đổi dần dần, tiệm tiến đã đủ sức phá vỡ “điểm nút” cho phép.

Thuật ngữ *quân sự*, xét dưới góc độ một thành tố hàm chứa trong khái niệm “cách mạng trong quân sự”, chỉ một lĩnh vực cụ thể của đời sống xã hội - lĩnh vực tổ chức và hoạt động quân sự trong các xã hội có đối kháng giai cấp. Theo nghĩa hẹp, nói đến lĩnh vực quân sự thường là nói đến tổng hợp các tổ chức và hoạt động gắn liền với những thiết chế xã hội đặc biệt, như quân đội, cảnh sát, lực lượng phòng vệ... Tổ chức và hoạt động quân sự tập trung tiêu biểu ở các mặt: chiến đấu và sẵn sàng chiến đấu, chỉ huy, hiệp đồng, bảo đảm, phục vụ chiến đấu, huấn luyện chiến đấu và các loại hình lao động quân sự khác.

Theo nghĩa rộng nhất, thuật ngữ quân sự được dùng để chỉ một lĩnh vực trong toàn bộ đời sống, hoạt động của con người và cộng đồng. Đây là một phạm trù để phân định với các phạm trù kinh tế, chính trị, văn hoá, xã hội... của đời sống xã hội nói chung. Nó liên quan trực tiếp đến lĩnh vực chính trị và về thực chất, chính là một loại hoạt động xã hội phục vụ cho những mục tiêu chính trị nhất định. Tổ chức và hoạt động quân sự thường được hiểu là tổng hợp các dạng thức tổ chức và hoạt động xã hội của một quốc gia, trong thời bình hoặc thời chiến, nhằm xây dựng, củng cố, tăng cường và sử dụng có kế hoạch tiềm lực quân sự mọi mặt để tiến hành chiến tranh - có thể là chiến tranh xâm lược của các nước đế quốc, hoặc là chiến tranh bảo vệ đất nước khi bị xâm lược. Với nghĩa rộng này, chủ thể quân sự cũng được mở rộng, không chỉ bao gồm lực lượng vũ trang chuyên

biệt, mà còn bao gồm tất cả những lực lượng tham gia trực tiếp và gián tiếp vào hoạt động trong lĩnh vực quân sự. Khách thể của hoạt động quân sự cũng không chỉ là đấu tranh vũ trang, mà còn bao gồm tất cả các lĩnh vực xã hội cần được tác động nhằm tạo ra sức mạnh tổng hợp để thực hiện mục đích quân sự của giai cấp và nhà nước tổ chức ra nó. Khái niệm “cách mạng trong quân sự” được tiếp cận *theo nghĩa rộng của thuật ngữ quân sự*.

Theo đó, có thể thấy tiếp cận khái niệm “cách mạng trong quân sự” chính là sự vận dụng những nguyên lý lý luận khoa học vào xem xét tiến trình phát triển của lĩnh vực tổ chức và hoạt động quân sự, đặc biệt là chỉ ra những bước phát triển mang tính cách mạng của một nền quân sự nói chung cũng như của từng yếu tố cấu thành nền quân sự đó nói riêng. Xét đến cùng, *lý luận về cách mạng xã hội luôn là điểm tựa xuất phát để đi đến quan niệm khoa học về cách mạng trong các lĩnh vực xã hội cụ thể, trong đó có cách mạng trong quân sự*. Thuật ngữ “xã hội” trong khái niệm cách mạng xã hội không những được dùng để chỉ tổng hoà sự biến chuyển cách mạng của mọi lĩnh vực đời sống xã hội, mà còn được dùng để chỉ tính chất “xã hội hoá” của động thái cách mạng. Đó là những bước ngoặt lịch sử do toàn xã hội tiến hành, là động thái cách mạng mang cấu trúc của kiểu loại *hành động xã hội*, chứ không phải sự cộng lại giản đơn các hoạt động riêng rẽ từng cá nhân. Bởi lẽ, hoạt động xã hội của một cá nhân, dù mang ý nghĩa cải biến lớn lao đến đâu cũng không thể tự tạo thành cuộc cách mạng, dù là cách mạng xã hội nói chung hay cách mạng

trong từng lĩnh vực xã hội cụ thể nói riêng. Do vậy, trước hết, để tiếp cận quan niệm về cách mạng trong quân sự, cần phải có sự *phân định giữa cách mạng xã hội* theo nghĩa tổng thể với *cách mạng trong các lĩnh vực xã hội cụ thể*.

Cách mạng xã hội chỉ sự biến đổi có tính bước ngoặt và sự thay đổi căn bản về chất trong *toàn bộ các lĩnh vực* của đời sống xã hội, là phương thức chuyển từ một hình thái kinh tế - xã hội lỗi thời lên một hình thái kinh tế - xã hội tiến bộ hơn, phù hợp với đòi hỏi khách quan của lịch sử. Còn cách mạng trong các lĩnh vực xã hội cụ thể chỉ là những bước ngoặt của một lĩnh vực xã hội, có thể diễn ra trong khuôn khổ không làm thay đổi hình thái kinh tế - xã hội. Chính vì vậy, tuy các nhà nghiên cứu xã hội quan tâm trước hết đến *cách mạng xã hội theo nghĩa tổng thể*, với tư cách một phạm trù triết học, song không thể phủ nhận rằng còn có các thuật ngữ được dùng để chỉ những bước cải biến lớn lao trong đời sống xã hội, có thể được khái quát thành phạm trù xã hội học về *cách mạng trong xã hội*. Chẳng hạn, ngày nay người ta đang đề cập đến rất nhiều lĩnh vực cách mạng trong xã hội, như “cách mạng xanh”, “cách mạng công nghệ”, “cách mạng tri thức”, “cách mạng thông tin”, “cách mạng tài chính”... “Cách mạng trong quân sự” nằm trong hệ thống thuật ngữ khoa học này.

Ở một khía cạnh khác, cần thấy rằng, mối liên hệ hữu cơ giữa cách mạng xã hội theo nghĩa tổng thể với những sự biến đổi mang tính cách mạng trong các lĩnh vực xã hội cụ thể *không đơn thuần chỉ là mối liên hệ giữa cái tổng thể với cái từng mặt, mà còn hàm chứa sự khác nhau về*

phương thức diễn tiến. Người ta thường nói đến cách mạng xã hội theo nghĩa trực tiếp của nó để chỉ sự lật đổ một thể chế xã hội đã lỗi thời và thiết lập một thể chế xã hội tiến bộ hơn, là sự kiện lịch sử gắn với các hình thái xã hội có đối kháng giai cấp, là đỉnh điểm của cuộc đấu tranh giai cấp và gắn với những hành động sử dụng bạo lực cách mạng của các lực lượng cách mạng. Song, cách mạng trong các lĩnh vực xã hội cụ thể thì luôn là khái niệm chỉ hàm chứa mặt bản thể khách quan của nó, phản ánh những quá trình thực tiễn diễn ra sự nhảy vọt tự thân của các yếu tố cấu thành từng lĩnh vực của đời sống xã hội, mà không bắt buộc phải gắn chặt với sự tuyên ngôn cho một thiên kiến chính trị mới của bất cứ chủ thể xã hội nào.

Chính vì vậy, khi tiếp cận *cách mạng trong quân sự*, cần thấy rằng, nó mang tư cách một *bộ phận của cách mạng xã hội* chỉ trong trường hợp diễn ra đồng thời với một cuộc cách mạng xã hội nhất định, trong đó giai cấp cách mạng nhất thiết phải tiến hành cách mạng về cả lĩnh vực tổ chức lẫn hoạt động quân sự của xã hội một cách đồng bộ. Nhưng mặt khác, nói đến cách mạng trong quân sự còn là nói đến một cuộc cách mạng độc lập so với cách mạng xã hội nói chung - tức là *cuộc cách mạng quân sự* ngay trong khuôn khổ một hình thái kinh tế - xã hội, một thể chế chính trị - xã hội xác định. Thậm chí, có cả *cách mạng trong quân sự mang tính toàn cầu* mà bất cứ quốc gia nào, với cơ sở kinh tế và thể chế chính trị nào, cũng không thể đứng ngoài cuộc. Hơn nữa, do nhu cầu của tổ chức và hoạt động quân sự, cũng như do sự vận động, phát

triển khách quan của các yếu tố cấu thành lĩnh vực quân sự dẫn đến, mà có thể diễn ra những *sự đảo lộn lớn mang tính cách mạng trong từng lĩnh vực tổ chức và hoạt động quân sự.* Như vậy, các khái niệm cách mạng quân sự, bước biến chuyển mang tính cách mạng trong từng thành tố của lĩnh vực quân sự, bước biến chuyển nhảy vọt về chất của lĩnh vực quân sự diễn ra trong một cuộc cách mạng xã hội... là các khái niệm không đồng nhất. Tuy nhiên, sẽ là thoả đáng nếu lựa chọn khái niệm "cách mạng trong quân sự" để *chỉ chung những quá trình nói trên*, bởi lẽ, có thể thấy rõ ràng giữa các khái niệm đó có những *đặc tính chung* được khảo sát dưới đây.

Trước hết, cũng như cách mạng, nói đến cách mạng trong quân sự không thể không nói đến sự *phát triển theo chiều hướng đi lên.* Khi xem xét lĩnh vực quân sự thì cần thừa nhận có cả những bước phát triển lẫn những bước thụt lùi, song chỉ có những bước phát triển đi lên phù hợp với quy luật khách quan, đem lại giá trị tiến bộ xã hội to lớn của lĩnh vực này mới được lược quy vào phạm trù cách mạng trong quân sự. Nguyên lý duy vật mácxít về vận động và phát triển đã vạch rõ *phát triển là xu hướng chung của mọi sự vận động trong cả tự nhiên, xã hội và tư duy.* Đương nhiên, đối với các sự vật, hiện tượng và quá trình cụ thể thì cùng với phát triển, còn có các khuynh hướng vận động khác. Song, ngay cả xét riêng sự vận động theo chiều hướng phát triển đi lên thì cũng không phải bất cứ sự biến chuyển nào cũng là một sự phát triển mang tính cách mạng.

Thứ hai, khi xem xét cách mạng trong

quân sự, nhất thiết phải vạch rõ đó là sự phát triển có tính quy luật về thực chất nhằm giải quyết những mâu thuẫn quân sự cơ bản nào, diễn tiến tuân theo những phương thức khách quan nào, và là quá trình phủ định, gạt bỏ những gì, đồng thời kế thừa những gì và đưa vào lĩnh vực quân sự những yếu tố mới nào... Điều đó xuất phát từ nguyên lý duy vật mácxít chỉ rõ nguồn gốc động lực, phương thức và con đường phát triển của tự nhiên, xã hội và tư duy. Nguồn gốc động lực của sự phát triển là những mâu thuẫn biện chứng giữa các mặt đối lập cơ bản bên trong sự vật. Phương thức của sự phát triển là từ những biến đổi dần dần về lượng đến trình độ nhất định và trong những điều kiện nhất định tất yếu dẫn đến sự nhảy vọt về chất. Con đường phát triển là phủ định của phủ định, cái mới luôn đi xuyên qua cực đối lập để tự khẳng định. Như vậy, cách mạng trong quân sự chỉ là một trong những phương thức của sự phát triển lĩnh vực quân sự, được dùng để chỉ cái trạng huống mà sự phát triển đang đạt tới thời điểm có sự chuyển đổi về chất. Nó hàm chứa khả năng trực tiếp cho sự giải quyết những mâu thuẫn biện chứng để thiết lập một thể thống nhất mới của lĩnh vực quân sự với những mâu thuẫn biện chứng mới. Nó đồng thời là bước ngoặt để cái mới trong quân sự tự khẳng định mình trên cơ sở gạt bỏ những yếu tố lỗi thời, lạc hậu và kế thừa những yếu tố tích cực một cách hợp quy luật. Một cuộc cách mạng quân sự hoàn chỉnh, đương nhiên, thể hiện rất rõ tất cả các khía cạnh đó. Song, ngay ở những bước biến chuyển từng mặt của lĩnh vực quân sự, cũng như sự biến chuyển nhảy vọt về

chất của lĩnh vực quân sự gắn với một cuộc cách mạng xã hội, cũng không thể không tuân thủ tính quy luật này.

Thứ ba, nói đến cách mạng trong quân sự còn phải nói đến tính chất của sự biến đổi, phát triển diễn ra trong đó - không phải là những biến đổi theo cách thức thông thường, dù có chiều hướng tích cực, đi lên, mà là những bước nhảy vọt đột biến. Việc tuân thủ nguyên tắc phương pháp luận này đòi hỏi khi tiếp cận nghiên cứu cách mạng trong quân sự, nhất thiết cần vạch ra một trong những dấu hiệu căn bản của nó là sự biến chuyển nhảy vọt khiến các bộ phận cấu thành hoặc toàn bộ một thể cấu trúc quân sự cũ mất đi, các thành tố hoặc toàn bộ thể cấu trúc quân sự mới ra đời, một cách hợp quy luật. Chính vì vậy, cách mạng trong quân sự có sự khác biệt hẳn so với những biến đổi thông thường khác như cải cách quân sự, tiến bộ quân sự... Cải cách quân sự cũng tạo nên sự thay đổi về chất nhất định trong lĩnh vực quân sự, nhưng đó chỉ là quá trình các chủ thể quân sự tạo nên những biến đổi riêng lẻ, bộ phận trong khuôn khổ một thể cấu trúc quân sự đang tồn tại, mà không làm phá vỡ thể cấu trúc ấy. Tiến bộ quân sự, theo nghĩa rộng, là quá trình mà lĩnh vực quân sự phát triển đạt được những thành tựu ngày càng cao, nhưng đó chỉ là những bước của quá trình phát triển tiệm tiến, tuần tự, dần dần với những biến đổi cục bộ, có thể coi như sự biến chuyển dần về lượng.

Thứ tư, nói đến cách mạng trong quân sự không chỉ là nói đến tính biến đổi, nhảy vọt về chất, sự phủ định thể cấu trúc quân sự cũ đã lỗi thời, mà còn phải nói đến tính kế thừa những yếu tố quân

sự vẫn còn giá trị. Biến đổi, nhảy vọt về chất không có nghĩa là đem một cái gì đó hoàn toàn mới lạ để đưa vào thay thế, mà là kế thừa những di sản quá khứ đang còn có giá trị, hiệu quả tích cực, khẳng định những nhân tố mới tiến bộ để làm cho các di sản ấy có sức sống mới, là nối liền truyền thống với hiện tại và hướng tới tương lai bằng một động thái cách mạng. C.Mác cho rằng, "lực lượng sản xuất là kết quả của nghị lực thực tiễn của con người, nhưng bản thân nghị lực ấy lại được chế định bởi những điều kiện mà con người được đặt vào, bởi những lực lượng sản xuất mà trước đó đã có được, bởi một hình thức xã hội đã tồn tại trước khi có những lực lượng sản xuất ấy, mà hình thức xã hội ấy lại được tạo ra không phải bởi những con người ấy, mà bởi thế hệ trước đó"(1). Trong quân sự cũng vậy, người ta không thể tiến hành cách mạng bằng cách vứt bỏ toàn bộ hệ thống tổ chức, con người và hệ thống vũ khí trang bị hiện có để thay bằng một hệ thống hoàn toàn mới. Tương tự đối với lý luận quân sự, không bao giờ có một hệ lý thuyết quân sự hoàn toàn mới xuất hiện mà không bắt rễ từ tiền đề tư tưởng - lý luận quân sự trước đó.

Thứ năm, nói đến cách mạng trong quân sự, cần phải nhận rõ hai bình diện có quan hệ gắn bó hết sức hữu cơ với nhau: *vừa là quá trình tự thân vận động, phát triển của lĩnh vực quân sự theo quy luật khách quan, vừa là kết quả tác động tự giác, có mục đích của chủ thể quân sự*. Thực tiễn cho thấy, sự vận động, phát triển của mọi sự vật, hiện tượng với tư cách đối tượng hoạt động thực tiễn của con người, đều được bộc lộ ở cả hai khía

chánh này. Dù những biến đổi theo chiều hướng tích cực, đi lên hay biến đổi theo chiều hướng tiêu cực, thụt lùi, dù những bước phát triển tiệm tiến hay bước phát triển nhảy vọt, đều là kết quả tổng hợp của sự tự thân vận động và sự tương tác có mục đích của con người. Có thể nói, từ khi con người xuất hiện trên trái đất, sự phát triển của mọi sự vật, hiện tượng ngày càng mang dấu ấn người một cách sâu sắc. Đúng như các nhà kinh điển mácxít từng nhận xét rằng, thế giới không thoả mãn con người và con người quyết định biến đổi thế giới. Hơn nữa, lịch sử xã hội càng phát triển thì *vai trò chủ thể của con người* đối với các quá trình vận động, phát triển nói chung cũng như đối với sự phát triển mang tính cách mạng nói riêng ngày càng tăng lên. Điều này có ý nghĩa cực kỳ quan trọng để tiếp cận khoa học về cách mạng trong quân sự.

Thứ sáu, xét về nội dung của sự chuyển biến, cách mạng quân sự có thể diễn ra ở *toàn bộ lĩnh vực quân sự*, đó là cuộc cách mạng quân sự, nhưng cũng có thể diễn ra trong *từng mặt, từng thành tố cơ bản nhất* của nó, Bản thân lĩnh vực quân sự do rất nhiều yếu tố hợp thành. Tiếp cận theo cấu trúc nội dung thì có lý luận quân sự và thực tiễn quân sự. Tiếp cận theo cấu trúc hoạt động thì có hoạt động quân sự của lực lượng vũ trang và hoạt động quân sự của toàn xã hội. Tiếp cận theo cấu trúc dung lượng thì có tiềm lực quân sự và sức mạnh quân sự hiện hữu. Tiếp cận theo cấu trúc quan hệ thì

(1) C.Mác và Ph.Ăngghen. *Toàn tập*, t.27, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội, 1996, tr.657.

có chủ thể quan hệ quân sự, khách thể chịu tác động của quan hệ quân sự, đối tượng mà quan hệ quân sự hướng sự tác động vào đó để giải quyết, mục tiêu quân sự cơ bản mà các chủ thể quan hệ quân sự cần chiếm lĩnh...

Tuy nhiên, xuất phát từ lý luận mácxít về cách mạng xã hội, cách mạng trong quân sự cần được nhìn nhận theo một thể cấu trúc vận dụng từ cấu trúc của hình thái kinh tế - xã hội. Lý luận mácxít đã chỉ rõ, cách mạng xã hội, thực chất, là sự thay cũ đổi mới từ hình thái kinh tế - xã hội này sang hình thái kinh tế - xã hội khác cao hơn, bao hàm sự biến chuyển về chất của cả lực lượng sản xuất, quan hệ sản xuất lẫn kiến trúc thượng tầng xã hội. Dựa trên quan niệm khoa học đó, thể cấu trúc của lĩnh vực quân sự được nhìn nhận như là tổng hoà của ba thành tố. Thành tố thứ nhất, tương dung với kiến trúc thượng tầng xã hội là hệ thống lý luận quân sự và thể chế quân sự tương ứng. Thành tố thứ hai, tương dung với quan hệ sản xuất xã hội là hệ thống quan hệ xã hội trong lĩnh vực quân sự. Thành tố thứ ba, tương dung với lực lượng sản xuất xã hội là hệ thống kết cấu vật chất của lĩnh vực quân sự, trong đó các nhân tố quan trọng hàng đầu mang tính quyết định là chất lượng con người và vũ khí, trang bị quân sự. Cả ba thành tố đó có mối liên hệ ràng buộc hữu cơ và cùng tương tác, chuyển hoá lẫn nhau một cách khách quan.

Từ quan niệm khoa học trên đây, có thể thấy, cách mạng trong quân sự hàm chứa trong nó cả hai ý nghĩa: một là, những biến đổi nhảy vọt về chất trong từng phương diện, từng mặt, từng yếu tố cấu thành lĩnh vực tổ chức và hoạt động

quân sự của xã hội; hai là, cuộc cải biến toàn diện khiến toàn bộ thể cấu trúc quân sự cũ mất đi, thể cấu trúc quân sự mới ra đời và thay thế một cách hợp quy luật. Những sự biến đổi nhảy vọt về chất có thể diễn ra mang tính độc lập ở từng phương diện: tư tưởng - lý luận quân sự, cách thức tổ chức và quan hệ quân sự, trình độ con người và vũ khí, trang bị quân sự; hoặc cũng có thể diễn ra đồng bộ ở tất cả các yếu tố nói trên. Trong thực tế, có thể sự biến chuyển nhảy vọt về chất xuất hiện trước hết ở một thành tố nào đó, song sớm hay muộn thì nó cũng sẽ tất yếu kéo theo sự đổi mới về chất của tất cả các thành tố khác để hoàn thành chu trình của một cuộc cách mạng quân sự. Nói cách khác, một cuộc cách mạng quân sự hoàn chỉnh phải thể hiện ở sự biến chuyển đồng bộ giữa các thành tố nói trên. Song, nói đến cách mạng trong quân sự thì không chỉ là nói đến cuộc cách mạng quân sự hoàn chỉnh, mà là nói đến mọi sự cải biến, phát triển nhảy vọt về chất diễn ra trong lĩnh vực tổ chức và hoạt động quân sự.

Từ sự tiếp cận lý luận về cách mạng và cách mạng trong quân sự, có thể thấy cách mạng trong quân sự là cuộc cải biến, phát triển nhảy vọt về chất trong hệ thống lý luận quân sự, hệ thống tổ chức và phương thức hoạt động quân sự, cũng như chất lượng con người và trình độ vũ khí, trang bị quân sự; là kết quả tổng hợp của sự tích lũy những nhân tố mới đến mức tất yếu phá vỡ thể cấu trúc quân sự cũ và thay thế bằng thể cấu trúc quân sự mới một cách hợp quy luật và dưới tác động tích cực, tự giác, có mục đích của các chủ thể quân sự. □